

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

גליון מס' 171
סיון תשע"ח

התקן המקצועי, כי אנשים אינם יודעים להבחין באפשרויות שהם יכולים לפסול, וכשמשהו אחד פסול, על העירוב נפסל.

בישוב המדובר באחד הזוויות של גבול העירוב, היה עמוד דק ברוחב כארבע ס"מ, ועליו היה ברזל (רחב יחסית) שסביבו קשרו את החוט. באותו ישוב השתמשו בחוטי ברזל שאינם גמישים כל כך, ואירע שבאחד מהחוטמים היה כיפוף כלשהו והוא יצא מהצד של העמוד.

חוט ברזל שקשור לראש המוט מחוץ לעמוד

כמו כן היה מוקם אחר שהיה V על ראש העמוד, ובכל זאת היתה בו בעיה, משום שהברזלים היו פתוחים יותר מרוחב העמוד, וכאשר קשרו את חוט העירוב לברזלים, לא הקפידו להורידם עד לעמוד ממש, מאחד החוטמים שקשור לקצה הברזל, אינו מעל העמוד, אלא מן הצד, והוא פסול.

הנה במבט שטחי מלמטה, לא מבחינים כמעט בשינוי הזה, אלא הבודקים המנוסים שרכשו מקצועיות לדעת איך להסתכל על ראשי העמודים, יודעים שבמצב כזה צריך להתבונן היטב. לפעמים קשה לראות מלמטה, כי לפעמים מדובר גם במרחק, ובסינוור של השמש. לצורך זה משתמשים בעדשת המצלמה שמגדילה את אפשרות הראיה, ועי"ז מגלים לפעמים שינוי קטן, שלמרבית הצער פוסל את כל העירוב, וגורם איסור ציבורי רב ממדים רח"ל.

כמה דינים בצמחים העוטפים את העמוד

בהמשך הבדיקה עם רב העיר הנ"ל, הגיעו למקום שהיה עמוד של העירוב צמוד לקיר, ועליו גדלו צמחים רבים ועטפו אותו, אלא שהצמחים באו מהגובה [מההצר העליונה שאחורי הקיר], ולא עטפו את החלק התחתון והעליון ורק החלק האמצעי של העמוד היה עטוף בצמחים [בדינים אלו היו כמה שאלות לאחרונה מכמה עירובים, לכן נרחיב לכאר את הנושא].

הנה בנושא של צמחים העוטפים את העמוד יש לדון מצד כמה דינים, ולכל דין יש את האופנים שבו אינו פוסל. א. צמחים העוטפים בחלק התחתון ומגיעים לגובה י"טפחים, יש מקרים שנחשבים למחיצה, והם פוסלים לשיטות האיסרות מחיצה באמצע הפתח, כלומר שהעמוד אינו נמצא בשטח הפתח, ואינו סותם מקצת הפתח. ויש מקרים שמצטרפת הלכה נוספת, באופן שהעמוד צמוד לקיר והצמחים מכסים עליו ועל הקיר, הצמחים נחשבים כמשך מחיצת הקיר, ואז העמוד כביכול בלוע במחיצה, ואין לו דין סתימה כלל, ויש לו עוד טעם להיפסל, משום שהעמוד נמצא אחורי הכותל. בשני דינים אלו, אם החלק התחתון של העמוד עדי י"טפחים אינו מכוסה, אין בעיה כלל, כי עיקר העמוד הוא רק י"טפחים התחתונים, שרק להם יש תנאים של מחיצה [והשאר אפשר גם לומר גוד אסיק, ודל מהכא את החלק העליון (עי' שעה"צ סי' שס"ג ס"ק י"א)], לכן במקרה הנ"ל לא היה חשש מצד שני דינים אלו.

עמוד עטוף בצמחים רק למעלה מ"י טפחים

באיזה גובה בעמוד יש דין של פתחי שימאי

ב. יש דין נוסף של פתחי שימאי שחוששים לו בצמחים שעוטפים את העמוד [או הלחין], אך רק במצב שצמודים לעמוד. ודין זה שייך גם באופן שהצמחים עוטפים את החלק התחתון פחות מ"י טפחים, שאין להם שיעור מחיצה. ומ"מ הוראת הרבנים שהחשש מתחיל רק כאשר הם מעל ג' טפחים מהקרקע, משא"כ צמחים קטנים הסמוכים לעמוד וללחיים, כשאינם מגיעים לג"ט, אין בהם חשש, כי גם אילו לא היה לחי בחלק זה, היינו מותרים אותו מדין לבוד עד הקרקע (עי' שו"ע סי' שס"ג ס"ק י"ב, וברמ"א ס"א).

וכן כאשר השיחים עוטפים רק בחלק העליון שמעל י"טפחים, יש מרבני זמנינו שמתירים, משום שניתן לומר דל מהכא את החלק העליון ויהיה כמי שאינו. ולעומת זאת יש מרבני זמנינו שחוששים גם לזה, דסוף סוף כשיש עמוד, כולו

רבני ערים וישובים מבקשים מהמוקד עירוב מושפר ומהודר

בס"ד ידעת נושא העירובים והלכותיו חודרת לציבור, אנשים נשים וילדים מכל השכבות, שואלים ומתעניינים, מבקשים לדעת דבר ה' זו הלכה, היכן להימנע מלטלטל, ומה לעשות במקומות שאסור ללטלטל, ומה לעשות כדי להתיר ללטלטל, לעשות עירוב כהלכה.

בימים אלו פנו למוקד העירוב, כמה רבני ערים וישובים ממקומות שונים, שמבקשים לדעת כיצד לתקן או לשפר את העירוב של המקום שעומד תחת אחריותם. אחד מהם היה רב שהתמנה לאחרונה בעיר במרכז הארץ, והוא עבר עם הבודק של העירוב לראות את כשרותו. הרב ראה שיש כמה אזורים שגבול העירוב בנוי בצורה טובה, בהסתמכות על קיר אקוסטי, קירות וגדרות של אזורים תעשייה, דברים חוקים שאין בהם חשש. ולעומת זאת יש כמה אזורים שגבול העירוב הוא ע"י צורות הפתח ברמה גרועה, עמודי השמל שאינם ישרים, חוטמים שאינם מתוחים, ועוד שאר דברים. הרב התקשר למישהו שאחראי על עיר סמוכה ודיבר איתו על הבעיות, אך הוא דחה אותם בשתי ידיים, וטען שהוא לא מכיר את החומרות האלו.

רב העיר פנה למוקד העירוב, וביקש שנבוא לעזור לו, לציין את המקורות, ולבדוק את המצב הכשרותי של הדברים, ולערוך את מספר הבעיות והפרתונות, כדי שיוכל לפנות אל הגורמים בעיריה ולבקש לתקן את הדברים.

אבל כאן היה חידוש, הרב לא הסתפק בסידור העירוב בכשרות העירונית המצויה כיום, אלא רוצה להגיע לרמה מהודרת, להקפיד שכל העמודים יהיו ישרים, ולהוסיף לחיים לפני כל העמודים. הרב הסתובב יחד עם הבודק של מוקד העירוב, והשתמש בידע של הבודק על העמודים, להפריטם למטננים, בחן את העמודים אם הם ישרים, הביט בחוטמים לראות עד כמה הם מתוחים, וביחד סיכמו את הדברים שצריכים להוסיף כך וכך לחיים. יש מקומות שהעמוד מאוד דק, כארבעה ס"מ בלבד, וממילא בכל נדנד קל החוט יוצא מרוחב העמוד. יש עמודים שראש העמוד אינו בצורת V, אלא מקל אחד, ואז קשירת החוט אינה יכולה להיות באופן מתוח במיוחד, וכיון שהחוט רפוי מעט, הוא מתנדנד הרבה.

המשמעות הגדולה שנוצרת משינוי קטן בראש העמוד

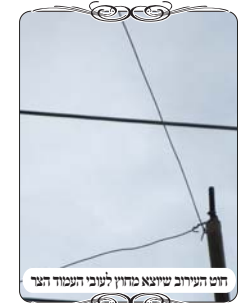
הבודק של מוקד העירוב הוסיף וגילה, שבמצב כזה שהעמוד דק, וראש העמוד אינו עשוי בצורה המקובלת, יכול להיות שינוי קטן שיפסול לגמרי את העירוב, ואפילו אם זה יקרה כך בעמוד אחד מכל העמודים שבעיר, המשמעות שלו היא חד משמעית! הבודק התבונן בראשי העמודים, ובאמת באחד מהעמודים היתה סטייה קטנה בקשירת החוט, שיש לדון שמה היא פוסלת את כל העירוב. אלא שכיון שההבדל הוא כל כך קטן, יש בודקים שלא מייחסים לכך חשיבות.

חוט העירוב שנומצא על גבול העמוד

רב העיר שהיה עם הבודק, התקשה להבחין בכך מלמטה, וביקש להיעזר בעדשת המצלמה של מוקד העירוב. בעזרת המצלמה הגדילו את תמונת ראש העמוד, וניכר שיש כאן בעיה חמורה, ספק גדול אם החוט מעל העמוד.

מקרה דומה לכך היה לנו בשבוע זה, באחד הישובים בארץ, במסגרת הפעילות למען מסירת מידע עדכני ואמין לציבור, פנה אלינו אברך ותרם השבוע סכום כסף עבור בדיקת ישובים, והבודק פנה לישוב מסוים, שהוא ישוב דתי, לראות מה אפשר לומר לשואלים עליו. אחד השואלים ששאל עליו היה בטוח שמדובר בעירוב טוב, שגם אם אינו מהודר, אבל ודאי שהוא במצב שאפשר לסמוך עליו. ובאמת היו כמה קטעים בעירוב שהיו עמודים תקינים, אבל כנגדם היו הרבה עמודים וחוטמים שאינם בצורה תקינה כלל. איננו יכולים להביא כאן את כל הדברים שהיו שם, כיון שאינם נכנסים בגליון אחד, אבל דבר אחד מתוכם שנוגע לעניינינו, ללמד את הזהירות בעשיית עמודים שאינם לפי

חוט העירוב שיוצא מחוץ לעובי העמוד הע"י

נחשב כחלק מצוה"פ, [בפרט למקילים בעמוד עקום, שבחברה צריך להחשיב את החלק העליון כהמשך שמכשיר את העמוד].

ג' מצבים ודינים, בצמחים שנוגעים בחוט

ג. באופן שהצמחים מגיעים לחוט או לראש העמוד במקום שהחוט יוצא, יש עוד כמה אופנים שיש בהם חששות הלכתיים בדרגות שונות. יש מקרים שהצמחים מסיטים את החוט, והחוט אינו הולך בקו ישר מעמוד לעמוד. במצב כזה אין להכשיר אותו כלל, מעיקר הדין, ואף בעירובים העירוניים המקילים, חייבים לגזום את כל הענפים שמזיזים את החוט, ואם האחראי אינו עומד בזה, אסור לטלטל שם כלל.

יש מקרים שהצמחים אינם מזיזים את החוט אלא בשעת הרוח. ודינם תלוי במחלוקת הפוסקים בדין חוט מתנדנד, שהמשנ"ב (ס"ו"ס שס"ב) הביא מחלוקת באחרונים, ולא הכריע בזה. והחזו"א (סי' ע"א סק"י) פוסל. [אמנם יש לדון בענין דבר שמתנדנד ברוח רק באמצעות דבר אחר, האם יש לו פסול שאינו עומד ברוח, וכתבנו בזה במק"א. ובכל אופן בומן שהחוט זו, יש בו את הפסול הנ"ל].

יש מקרים שהצמחים על החוט נמצאים רק בקטע הצמוד לעמוד, והם צמחים רבים שאינם מזיזים את החוט, אבל יש בהם את החשש של פתחי שימאי בחוט. כיון שהם עוטפים את החוט, ומשנים את צורתו למשך זמן ארוך. [ועיקר דין פתחי שימאי בחוט מצוינו בענינים אחרים, ברע"א (הובא בשעה"צ סי' שס"ב ס"ק מ"ו), ובמשכנתו יעקב (הובא בשעה"צ סי' שס"ב ס"ק נ"ו), שיש ענין של פתחי שימאי גם בחוט שהוא המשקוף].

דין ענפים מעל הלחי, שאינם פוסלים בעמוד ללא לחי

ד. דין נוסף ששייך רק בלחי של צורת הפתח, ולא במקומות שיש רק עמודים. באופן שהצמחים בולטים ועומדים בין הלחי לחוט, הם יוצרים הפסק בין הלחי לחוט. ויסוד דין זה נוכח במשנ"ב (סי' שס"ג ס"ק ק"ב) שכתב ע"פ הט"ז שאם יש גג המפסיק בין החבל, לקנים שלמטה [הלחיים], לא היו צורת הפתח, כיון שהגג מפסיק בין החבל לקנים, ואין עושים צורת הפתח בענין זה. אלא צריך שיפתח נקב גדול בגג למעלה כנגד הקנים [הלחיים], בענין שיהיו הקנים מכוונים תחת החבל בלי הפסק, עכ"ל המשנ"ב. ולפ"ז יש להקפיד גם על הצמחים והענפים שלא יהיו בולטים בין הלחי לחוט. [אמנם דין זה הוא דוקא בנקודת הקישור בין הלחי לחוט, ולא משאר סביבות הלחי. כמו"כ יש אומרים שאם מדובר בענף דק שמתנדנד ברוח, ובומן כלשהו אין דבר המפסיק בין הלחי לחוט, ניתן להגדירו כדבר עראי שאינו פוסל].

לפי הדברים הנ"ל, במקרה שהיה באותה עיר, שהענפים הקיפו את אמצע העמוד, ולא את החלק התחתון (י' טפחים) ולא את החלק העליון (מקום החוט), לא היתה בעיה לכשרות העמוד. ואין את הדין שהוזכר באות ד', כי כשיש עמוד ממש, אין צורך בדין גוד אסיק. אבל מכיון שרוצים להוסיף לחיים לעמודים, להתייר את החשש בנדנד החוט, אמר המודק שאו תהיה בעיה עם הצמחים מסיבה אחרת, משום שהם יבלטו ויפסיקו בין הלחי לחוט. וא"כ בשביל שיהיה אפשר להעמיד לחי, צריך לגזום את הענפים, או להעביר את העמוד למקום צדדי שאין בו ענפים.

הרב שמח מאוד מהנידון, ומהחילוק בדיני הענפים בין עמוד לכשעצמו, ובין לחי. וביקש שנוביא את הדברים בגליון השבועי, כי יש בהם לימוד לכלל הציבור.

עירוב ממהיזה של בני אדם שרוקדים במעגל

גליון הקודם הובא מעשה בעירוב שנעשה ע"י מחסומים, לצורך הכנסת ספר תורה שנערכה ביום השבת, והתבארו כמה פרטים בדיני עירוב ממחסומים. יש לציין שבגליון הקודם היה חסר פרט חשוב, שנודע לנו רק אחרי הודפסת הגליון, בענין ההסתמכות על העירוב השכונתי לטלטול בפרהסיא, טען הרב שיש לצרף היתר מחמת שהציבור שנמצא סביב לספר התורה, יוצר מחיצה של בני אדם, באופן שלא יידעו על כך, משום שבענין זה נפסק בשו"ע (סי' שס"ב ס"ב) שצריך שהאנשים שעומדים לא יידעו שהם משמשים למחיצה, ואם הם יודעים יש להם איסור לעשות את המעגל, ואסור לטלטל בו. וא"כ מי שיהקור מדוע להתיר לטלטל את ספר התורה, לא יוכל לשמש כמחיצה, ורק מי שלא ידע למה מטלטלים יכול ליצור את המחיצה. הדברים נידונו ע"י כמה מורי הוראה, וכן היה לרב סברה נוספת להתיר במקרה זה, ולא היתה כוונתו להתיר את הטלטול בעירוב בפרהסיא, אפילו בעירוב שכונתי, כיון שהמשנ"ב מצדד לחומרת הענין של רחוב בומנינו.

ואע"פ שדעת הרב היתה להתיר, הוא דאג למען עשיית העירוב במחסומים, למען הציבור שרוצה להחמיר גם באופן בזה.

מקרה נוסף של עשיית עירוב ממחסומים

ביום שיש האחרון אירע מקרה דומה, בקבוצה שנסעה למקום שאין בו עירו כלל, וגם שם אימצו את הרעיון לעשות עירוב ממחסומים. אלא שצריך לדעת את ההתמודדות ההלכתיות של כל דבר ודבר.

ביום שיש בבוקר התקשר אחד מהמתארחים במקום, שקרא בגליונות תיקוני עירובין שיש הרבה פרטים שעריכים לדעת כדי לעשות עירוב זמני כשר, ושאל האם גם בעירוב כזה שמסודר עם מחסומים שהם מחיצות, יש ענין שלא לסמוך לטלטל בו. והמשיב ענה לו שתלוי לפי המצב, יתכן שכאשר הוא יבוא למקום,

יגלה שלא כולו מוקף ממחסומים מסודרים, אלא משתמשים במחיצות נוספות שאינן כשרות, כגון ברכבים שגבוהים ג' טפחים מהקרקע, שהם מחיצה תלויה. או ע"י תל המתלקט של החר והסלעים, שכידוע מצוי בהם הרבה בעיות, או שיש חששות אחרים לפי תנאי השטח, ולכן קשה לכלול ולהורות מה דינו, בלי לראות כיצד הוא נעשה בפועל.

אחד הדברים הראשונים שציין המשיב בענין המחסומים, שצריך לקשור אותם זה לזה עם אויקונים, ולא מספיק שהם תפוסים בעזרת השיניים שמחזכרים להם, משום שלפעמים גובה המסומים שונה, אחד גבוה יותר, ואז אי אפשר לחבר אותם טוב, ויתכן שמחסום אחד יפול באמצע שבת, וכל העירוב יפסל. וכן יתכן שיהיה אדם שלא ידוע את החשיבות של המחסומים, ויפתח אותם בשבת בתמימות כדי לעבור, ולפעמים גם מחסום אחד שנפתח יכול לפסול את כל העירוב, כגון שהוא סוגר זיית של המתחם, ופירצה בקרן זיית אוסרת אפילו בג' או ד' טפחים (שו"ע סי' שס"א ס"ב). וכידוע מקפידים גם על שינוי זיית באותו צד, ולא רק זיית ממש.

שאל השואל האם במקרה שיפתחו המחסומים בשבת באופן שאוסר, יהיה מותר לסגור אותם בשבת כדי להתיר את הטלטול. והתשובה היא על פי השו"ע (סי' שט"ו ס"א) שיש איסור לעשות מחיצה המתרת בשבת, משום מלאכת בונה. ואע"פ שאותו סוג מחיצה באופן שאינה יוצרת דין היתר, מותר להעמידה, אבל באופן שהיא יוצרת היתר, אסור להעמידה, ולכן במקרה שמישהו יפתח את המחסומים בשבת, יהיה אסור להם להחזיר אותם, ויהיה אסור לטלטל כלום להוציא מהחוץ לאחורון, וכן בכל השטח שסביב למקום אכילתם, אסור לטלטל יותר מד' אמות. כשהגיעו למקום התברר שאכן כך היה, לאחר העמדת המחסומים סביב למקום שהתארגנו בו, הם שמו לב שיש אנשים שעוברים דרך השטח שהקיפו, כדי להגיע למקום כלשהו, והם פותחים את המחסומים הרבה פעמים, ובודאי שיפתחו אותם גם בשבת. כמו"כ במצב כזה אין להם אפשרות לקשור באויקונים וכדומה, כי מדובר באנשים שצריכים לעבור שם ויפתחו אותם. א"כ נשארה השאלה איך פותרים את המצב הזה.

המשיב במקרה נתן עצה, להשאיר להם מקום פתוח, ולתת אפשרות לעבור בלי לשנות את המחסומים, אלא שהפתח שנעשה במכוון יהיה באופן שיש לו "עומד מרובה" מכוון זה כנגד זה, שאין בו חשש של פירצה בקרן זיית. ועדיין יש לשאול כיון שחוששים גם לפירצה שאינה זיית של 90 מעלות ממש, אלא גם גדרות שכולן לאותו כיוון אך הצדדים אינם מכוונים זה כנגד זה, באופן שאם נמשיך את הגדר לפי הצורה שלה, היא לא תפגוש בגדר שכנגדה בצד השני של הפירצה, אין אומרים בה דין עומד מרובה, א"כ ברגע שהמחסום יהיה קצת אלכסון, הרי לא יהיה היתר של עומד מרובה, והכל יפסל. וזה דבר שבקלות יכול להשתנות באמצע שבת.

המשיב מצא לו פתרון גם לדבר הזה, אבל הדגיש שבאמת יכול להיות עם זה בעיה במהלך השבת, ואינו פתרון מוחלט, אלא לשעת הדחק, ויחפש דרכים לחזק את המחסומים. הפתרון במקרה כזה להעמיד בצד אחד של הפירצה את המחסום שהסיר, בסביבת של 90 מעלות, כשהוא צמוד לשאר המחסומים, ואז גם אם יש סטייה קלה בזווית של המחסום שבצד השני, הוא יפגוש באיזה מקום במחסון המסובב, שיחבר את העמוד מרובה לשאר היקף המחיצות.

הנה ראינו במאמר זה, כמה מחשבה צריך אפילו בשביל עירוב ממחסומים, שהם לכאורה מחיצה גמורה, בכל זאת נתוני השטח דורשים נסיון וידע רחב כדי להעמיד את העירוב כהלכתו. יש לציין שבמקרה זה הארגון שלח נציג מטעמו שיטפל בכל הדרוש לענין העירוב, ואינו נכנסים לפרטי המקרה כיצד הסתדרו כל השבת, וכן עם שאלות נוספות שהיו שם בענינים נוספים. לא הבאנו את שם הארגון, ולא את המקום שבו היו, כי מטרותינו רק ללמוד וללמד, להביא לציבור את החלק ההלכתי והפרקטי, שעוסקים בו במענה הטלפוני ובמגוון הפעילויות של מוקד העירוב, ויה"ר שיהיה לתועלת.

מאגר דירות לשבתות עם עירוב כשר

בס"ד הפרויקט של תיווך דירות עם עירוב כשר, יוצא לדרך. כעת יש ברשימה כמה עשרות דירות ומתחמים להשכרה, שיש בהם עירוב לשכונה, לישוב או רק למתחם, תלוי לפי המקום. הצוות פועל במרץ להרחיב את האפשרויות, וכן להוסיף מידע על אותם מקומות שברשותנו. כמו כן עושים מאמץ שהמידע יכלול פרטים נוספים בענין כשרות מונימים, ואפשרות להשמל כשר (נגרטור / מצבר). ובהמשך, לפרט גם כשרות התקן שבת למקוררים.

המאגר יפעל דרך מתווכים, כדי שיוכלו להשקיע ולתת מענה לכל הפונים. והתיווך ינתן בתשלום סימלי ביותר, שידרש רק לאחר סגירת השכירות.

בשלב זה, המענה ינתן ע"י רשימה שתשלח למבקשים,

במייל - a83320@gmail.com

ובפקס דרך מס' הטלפון 055-678-33-32

מי שיש לו מידע על דירות נוספות, מתבקש להודיע באופנים הנ"ל

